

Krótką historia:

W pierwszej połowie XIX w. nastąpił duży rozwój produkcji przemysłowej i handlu, przede wszystkim w Wielkiej Brytanii, Stanach Zjednoczonych oraz w innych krajach Europy Zachodniej. Wynikało to z szybko rosnącego rynku zbytu na wyroby fabryczne, które były dużo tańsze od wyrobów rzemieślniczych. Intensywny rozwój gospodarczy zależał od rozszerzenia się rynków zbytu. Stało się to możliwe dzięki rewolucji transportowej oraz powstaniu nowych dróg handlowych. Dzięki nowym rynkom zbytu (Ameryka, Australia, Afryka) osadnicy europejscy uzyskiwali większe dochody.

Przemiany gospodarcze wpłynęły na nowe warunki obiegu pieniężnego i bankowości. Rozwój gospodarki kapitalistycznej wymagał coraz większej ilości pieniędzy. Zaczęto wprowadzać banknoty, które były łatwiejsze w użyciu oraz nie wymagały stuprocentowego pokrycia w kruszcu. Największą wiarygodnością cieszyły się banknoty Banku Angielskiego, który stał się monopolistą w ich emisji, natomiast inne banki w kraju zajmowały się operacjami kredytowymi i obsługą transakcji handlowych. W pozostałych krajach europejskich banki centralne zajęły się emisją banknotów dopiero w drugiej połowie XIX w. Rozwój systemu bankowego w Anglii umocnił jej pozycję, jako światowego centrum finansowego.

W okresie rewolucji przemysłowej Wielka Brytania dzięki zmianom technologicznym, wytwarzaniem produktów mechanicznie, a więc taniej oraz dzięki nowym rynkom zbytu, zdobyła pierwsze miejsce w handlu światowym. Wartość brytyjskich obrotów handlowych wzrosła z 7,5 mln funtów w 1700 r. do ok. 60 mln funtów w 1800 r.

Krajem, który równie szybko się rozwijał był Stany Zjednoczone. Po zakończeniu wojny o niepodległość nastąpiła szybka rewolucja ekonomiczna, która dokonała się dzięki gwałtownemu wzrostowi ludności, ogromnej ilości bogactw naturalnych oraz chłonnemu rynkowi. Dużą rolę odegrała kolej transkontynentalna, która połączyła sieć kolejową we wschodnich Stanach Zjednoczonych z Kalifornią i wybrzeżem Oceanu Spokojnego. Zaczęły powstawać również zakłady przemysłowe.

Po okresie krwawej wojny domowej stany, w latach osiemdziesiątych wkroczyły na drogę dużego rozwoju gospodarczego. Stały dopływ taniej siły roboczej w postaci emigrantów, rozwój dróg komunikacyjnych, zdobycze terytorialne spowodowały, że udział Stanów Zjednoczonych w produkcji przemysłowej na świecie wzrósł do ok. 1/3 w 1913 r.

Inne kraje, takie jak Niemcy, dzięki zjednoczeniu i przyłączeniu ośrodków przemysłowych w Alzacji i Lotaryngii, także weszły na drogę szybkiego rozwoju gospodarczego.

Na Dalekim Wschodzie, po stuleciach izolacji otworzyła się Japonia. Obalenie władzy szoguna i przejęcie sterów w państwie przez cesarza Mutsuhito wprowadziło Japonię na drogę radykalnej przebudowy społeczno-gospodarczej, dzięki której nastąpił trwały rozwój.

W warunkach szybkiego rozwoju gospodarczego na świecie następował proces koncentracji kapitału i produkcji. Duża rywalizacja, walka o rynki zbytu spowodowały, że mali przedsiębiorcy zaczęli bankrutować. Powodowało to powstanie zjednoczeń przedsiębiorstw - monopolii.

Coraz większą rolę odgrywały banki, które inwestowały w przemysł, prowadziły własną politykę kredytową (np. bank Rotschildów) oraz rynek papierów wartościowych. Pojawiło się zjawisko wywożenia kapitału poza granice swojego państwa, gdzie często znajdowano tańszą siłę roboczą, tańsze materiały, bardziej chłonne rynki. Bardzo często to zjawisko występowało w mniej rozwiniętych krajach. Napływ kapitału z zewnątrz napędzał gospodarkę, zwiększał inwestycje, modernizował gospodarkę, ale z drugiej strony zyski były wywożone na zewnątrz i postępował proces uzależnienia się gospodarczego i politycznego kraju.

Na przełomie XIX i XX w. na gospodarkę światową zaczęła wpływać polityka zagraniczna państw. Ekspansja terytorialna, nowe kolonie, traktaty handlowe podzieliły świat na strefy wpływów, które są widoczne do dnia dzisiejszego.

Dwie wizje gospodarki kapitalistycznej:

wizja liberalna - wyrosła z doktryny leseferyzmu (pozwoić działać), wolny handel, wolna konkurencja, samoregulująca się gospodarka

wizja gospodarki regulowanej - wywodziła się z koncepcji merkantylistycznej, regulacja przede wszystkim przez państwo m.in. poprzez protekcjonizm celny

Giełda:

- w 1725 r. utworzono dwie giełdy: na Wall Street, pośredniczącą w handlu tytoniem oraz niewolnikami, na Broad Street, handlującą jajami oraz masłem
- w 1851 r. dokonano pierwszej transakcji terminowej – zakupu dokonano w marcu, a dostawa nastąpiła w czerwcu
- lata 20 XX w. to wielki boom na rynku akcji, który zakończył się wielkim kryzysem - czarny październik 1929 r.
- dopiero po II wojnie światowej światowy rynek giełdowy ustabilizował się
- w warszawskim Pałacu Saskim 12 maja 1817 r. nastąpiło uroczyste otwarcie pierwszej polskiej giełdy towarowej
- inne polskie giełdy to krakowska z 1819 r., lwowska z 1866 r. oraz wrocławska z 1822 r.

Słowniczek pojęć:

Bank - od włoskiego *banco* oznaczającego ławkę, przy której pracowali włoscy handlarze, zajmujący się przekazywaniem monet kruszcowych od jednych klientów do drugich. Początkowo kantor wymiany pieniądza, od XIII w. również przedsiębiorstwo zajmujące się udzielaniem pożyczek i realizowaniem przekazów pieniężnych. W dzisiejszym rozumieniu bank, to osoba prawna wykonująca działalność gospodarczą, polegającą na przyjmowaniu depozytów, udzielaniu kredytów,

wydawaniu instrumentów pieniądza elektronicznego oraz innych czynności, określonych przepisami ustawy Prawo bankowe i wymienionych w statucie banku.

Giełda - forma zorganizowanego rynku, na którym sprzedawane są ściśle określone towary, według określonych norm i zasad. Do najważniejszych giełd zaliczamy giełdy towarowe i kapitałowe.

Weksel - sformalizowany dokument, rodzaj papieru wartościowego, w którym wystawca weksla zobowiązuje się bezwarunkowo, że inna osoba dokona na rzecz odbiorcy weksla zapłaty określonej sumy pieniężnej albo sam przyrzeka, że zapłaci sumę wekslową odbiorcy weksla.

Ubezpieczenie - umowny obowiązek świadczenia ubezpieczyciela, zapewniający pokrycie potrzeb majątkowych, które mogą powstać w przyszłości u poszczególnych jednostek, wskutek występujących zdarzeń losowych.

Rynek kapitałowy - jest rynkiem specyficznych papierów wartościowych (akcje, obligacje), których okres wykupu jest dłuższy niż 1 rok, przeznaczonych głównie na finansowanie inwestycji. Przykładami takich aktywów są długoterminowe obligacje rządowe, czy komunalne (miast, gmin), obligacje przedsiębiorstw, czy kredyty hipoteczne (pod zastaw nabytej, bądź posiadanej nieruchomości).

Kapitalizm - system społeczno-gospodarczy oparty na własności prywatnej, wolności osobistej i swobodzie zawierania umów. Powstał na przełomie XV i XVI wieku w Europie Zachodniej. Przyspieszenie rozwoju kapitalizmu nastąpiło w wyniku rozwoju techniki i technologii w XIX, a w szczególności w XX wieku. Współcześnie jest dominującym systemem ekonomicznym w świecie.

Kapitał - pieniądze lub coś, co ma pewną ustaloną wartość.

Bankructwo - gdy nie masz dostatecznie dużego przychodu lub gotówki, żeby zapłacić swoje rachunki.

Dywidenda - zysk spółki wypłacany jej udziałowcom. Dywidendy są zwykle wypłacane raz na kwartał.

co warto zapamiętać:

- pierwsze instytucje pełniące role banków powstały już w starożytności
- rozwój handlu we Włoszech w XI w. zapoczątkował powstanie systemu bankowego
- obecnie podstawowym zadaniem banków jest przyjmowanie lokat, udzielanie kredytów oraz prowadzenie rachunków
- w Polsce najważniejszym elementem rynku kapitałowego jest Giełda Papierów Wartościowych, która powstała w 1991 r.
- dla ułatwienia odczytu zmian na rynku, giełdy wyliczają wskaźniki zwane indeksami
- indeks dochodowy: WIG (Warszawski Indeks Giełdowy) - przy wyliczaniu jego wartości uwzględnia się ceny zawartych w nim akcji oraz dochody z dywidend i praw poboru
- indeksy cenowe: WIG 20 - indeks 20 największych spółek akcyjnych notowanych na warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych; w ramach WIG20 nie może być notowanych

więcej niż 5 spółek z jednego sektora. Jest najbardziej prestiżowym indeksem warszawskiej giełdy

- zyski na giełdzie osiąga się poprzez sprzedaż papierów wartościowych, których notowania wzrosły oraz wypłacanie dywidend przez spółki, których akcje posiadamy
- kiedy indeksy giełdowe rosną mówimy, że jest hossa, gdy spadają jest bessa

